

Kontakt

PERSONALTIDNING FÖR LM ERICSSON MED DOTTERBOLAG

Nr 10—11 • Oktober—November 1975

Ny antenn för satelliter

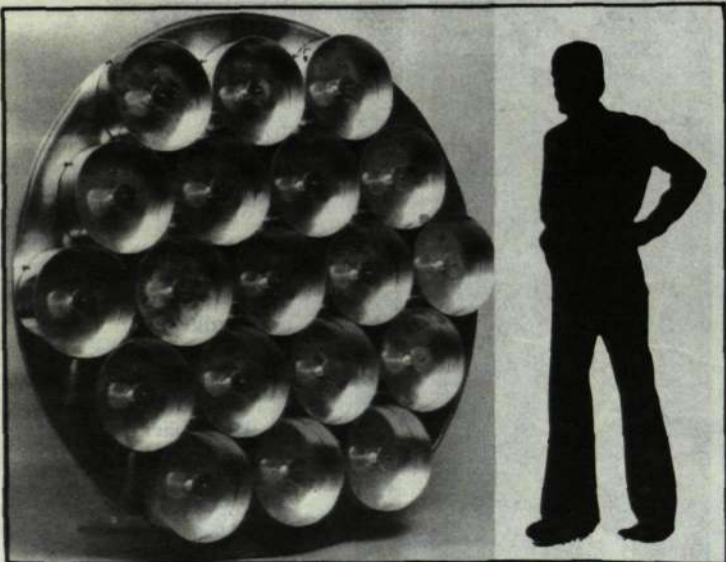
LME har i dagarna tagit hem en stor order på utveckling av en ny satellitantenn, sk elektriskt styrd gruppantenn. Ordern omfattar både antennen och styrsystemet. Den här antennen anses av satellitexperter vara ett av de intressantaste forskningsområdena inom antenntekniken i rymden.

Bilden ovan visar LME:s

ansvarige för rymdteknik, tekn lic Henry Scheffe vid ett av gruppantennens strålningsselement som har en diameter av ca 40 cm.

På bildmontaget nedan framgår den ungefärliga storleken av hela antennen.

På sidan 3 berättar vi om den tekniska utveckling som pågår vid LME, främst inom området rymdkommunikation.

Toppbesök på LME-fabrik

Kung Carl Gustaf och LME stod som värdar för Finlands president Urho Kekkonen under ett par förmiddagstimmar onsdagen den 22 oktober. Presidenten hade uttryckt önskemål, under sitt statsbesök, att få träffa landsmän och prata

med dem bl a hos LME, som har ca 400 finländare på HF-verkstan vid Telefonplan. Presidenten hann med ett 30-tal samtal under en 40-minuter lång rundvandring på ett flertal Vt-avdelningar.

På sista sidan har KON-

TAKTEN bl a frågat ett antal finländare vad den populära presidenten talade med dem om.

Bilden visar den finske presidenten och Sveriges kung med LME:s VD Björn Lundvall till höger och PD Arne Mohlin till vänster.

Språkutbildning under förändring

I höst har LME förändrat språkutbildningsprogrammet på ett par punkter. I lokaler vid Tellusanläggningen (Dkt) och i Bollmora har inrättats kommunal vuxenutbildning på kvällstid, där över 700 LM-are i första

hand studerar språk. Den andra förändringen är att språkkonsulter heltidsengagerats för arbetsanpassad språkträning. Vad detta är för någonting och hur den kommunala vuxenskolan arbetar och inpassas i LME:s språkutbildningspro-

gram står att läsa om på mittuppslaget.

Utbildningsavdelningens chef Bertil Malmport intervjuas liksom studierektor Lennart Hagland samt ett par lärare vid Gullmarsplans Vuxengymnasium.

Nya regler för asbestarbeten

Se sidan 8.

Rymdkommunikation — en framtid för LME?

Under de tio åren som kommunikations-satelliter har varit i kommersiell drift har det skett en mycket snabb utveckling av rymdkommunikationssystemen. Det gäller tekniskt såväl som kommersiellt. I dag går ca 60 procent av den interkontinentala teletrafiken över världshaven via satellit.

Den internationella telesatellitorganisationen, INTELSAT, i vilken ingår 86 nationer, däribland Sverige, förmedlar denna långdistanstrafik. INTELSAT-systemet omspannar med sina just nu åtta stora kommunikationssatelliter hela jordklotet. De åtta satelliterna ligger i synkrostationärbana i ekvatorplanet 36 000 km över jordytan. Varje satellit har en kapacitet på ca 4 000 telefonförbindelser. Tillsammans betjänar satelliterna ett hundratal stora jordstationer placerade runt om i medlemsländerna. Danmark, Finland, Norge och Sveriges televerk har gemensamt upprättat och driver en jordstation i Tanum.

Jordstationerna i INTELSAT-systemet är stora kostsamma enheter, vilket man också förstår när man ser deras 30 meters ställbara parabolantenn. Varje år tillkommer ett 20-tal nya jordstationer i detta INTELSAT-nät och varje år skjuts en åt två nya satelliter upp. Den senaste satellit-typen INTELSAT 4A, har en kapacitet på 6 000 telefonförbindelser.

Parallellt med denna utveckling av de internationella telefonförbindelserna via satellit — fastän något senare i tiden — sker en kraftig utveckling av nationella och regionala telesatellitssystem. Det första nationella satellitsystemet kom i drift 1973 i Kanada.

Under de närmaste tre åren kommer i rask takt att upprättas nationella satellitsystem i USA, Indonesien, Zaire, Nigeria, Algeriet och Japan. Inte alla dessa nationella satellitsystem betjänas av egna satelliter. Några av dessa länder, t ex Algeriet, Nigeria och Zaire, har i stället hyrt repeatrar (mottagar-sändarenhet) i några av INTELSAT 4-satelliterna och samtidigt etablerat ett stort antal jordstationer inom sina resp territorier.

Gemensamt för här nämnda internationella och nationella satellitsystem är att kommunikationssatelliterna i dessa system alla är utvecklade och tillverkade i USA. Europa har dock valt att utveckla en egen typ av satelliter och det är i detta sammanhang den europeiska rymdorganisationen ESA (European Space Agency) har spelat en ledande roll. ESA, som är ett gemensamt rymdorgan för de tio medlemsländerna, svarar för utveckling och tillverkning av den första kommunikationssatelliten i Europa, OTS (Orbital Test Satellite). Om denna satellit motsvarar förväntningarna, kommer i ett senare skede de europeiska televerken att gemensamt driva operationella satelliter av samma typ som OTS.

Den vidare utvecklingen av rymdkommunikationssystemen kommer att kännetecknas av telesatelliter med effektivare antensystem. Om satellitens antenn samtidigt kan rikta flera koncentrerade strålar mot begränsade geografiska områden kan jordstationerna klara sig med betydligt mindre antenner — 3—8 meters — och kostnaderna för dessa blir då bara en bråkdel av vad man har i INTELSAT-systemet (1—5 Mkr mot 30—34 Mkr). Ett nationellt eller regionalt satellitsystem kan då bestå av hundratals små jordstationer placerade nära befolkningscentra.

hundratals små jordstationer placerade nära befolkningscentra.

De första internationella satelliterna har inte påverkat LME:s normala produktområden, dvs de har inte medfört någon som helst ändring vid planering av telenäten. Ändå har man kunnat förutse att den kraftiga utökningen av olika typer av satellitförbindelser samt den kraftigt ökade kapaciteten hos dessa telesatelliter inom överskådlig tid skulle medföra strukturella förändringar i telenäten genom att tariferna kan sänkas. Ett område där man omedelbart kunde skönja en sådan påverkan var den kraftiga ökningen av långdistanstalen över Atlanten, där teletrafiken under några år ökade med 30—40 procent per år.

Denna utveckling har ställt följande krav på LME:

1. Skaffa sig komponenter och apparat-enheter av den klass som ingår i kommunikationssatelliterna.
2. Uppnä en sådan försäljningsvolym, så att kontinuitet i utvecklingsarbetet kan motiveras.
3. Att anpassa våra normala huvudprodukter så att de kan kopplas till satellitkommunikationssystemen, som t ex bär-frekvenssystem till jordstationer och signaleringsutrustning i transitstationer.

Vi har undan för undan kunnat förbättra vår position inom de speciella områden som nämnts i en annan artikel i detta nummer av KONTAKTEN. Det är enheter som antenner och mikrovågsbärfrekvensgenerering i satelliten. Det kan också bli frågan om jordstationer. Genom att koncentrera våra i detta sammanhang relativt begränsade utvecklingsresurser, dvs ingenjörskraft, har vi kunnat uppnå goda resultat på dessa områden.

När det gäller punkt 3 har vi t ex till Brasilien sålt bärfrekvensutrustning till alla tre jordstationerna där. Löptiden för en elektrisk signal fram och tillbaka över en satellitlänk är 0,6 sekunder. Det skapar problem som kräver speciella åtgärder, bland dessa kan nämnas ekoundertryckare samt vissa ändringar av signaleringssystemet.

Vi har då utvecklat nödvändiga modifieringar av befintliga signaleringssystem och dessa håller på att utprovas i Brasilien.

Man får betänka att för upprättandet av ett satellitkommunikationssystem går mindre än hälften av kostnaderna till rymdsegmentet, dvs satelliten, och resten den största delen till jordsegmentet, dvs jordstationerna med sändare, mottagare, terminal- och telefonianpassningsutrustning.

Vi står nu i begrepp att utveckla små jordstationer vilka särskilt är aktuella för nationella satellitsystem i U-länder. Jordstationens terminalutrustning — bärfrekvens och signalöverdrag samt viss annan utrustning för uppkoppling av telefonförbindelserna över satelliten — utgör interface mellan satellitkommunikationssystemet och det jordbundna telenätet. Med tillgång till sådan utrustning och gedigen kunskap om satellitrepeaters funktion — uppnådd genom utveckling och tillverkning av enheter till repeatern — står bolaget väl rustat att möta kunders behov för satellitkommunikationssystem.

Henry Scheffe

Henry Scheffe
Ansvarig för
rymdteknik
inom LME

DAVIDSSON-75

ELL-Man

Vad gjorde dom som inte ställde upp i LM-loppet?

kontakten

Nr 10—11 • Okt—Nov 1975

Årgång 36

Redaktion

Jan-E Israelsson tel: 93674
Bert Ekstrand tel: 92048
Göran Hannerz tel: 93546
Bo Seijmer tel: 92133
(Vid externa samtal — sätt 71 före ovanstående nummer)

Ansvarig utgivare

Nils Tengberg

Redaktionsråd

Lennart Stranneborn tel: 92605
Erik Sund tel: 93311
Lars Wiklund tel: 92611
Heinz Smekal tel: 970220/392

Redaktionsombud

BORÅS:
Georg Skoog
GRÖNDAL:
Hjördis Westberg
HUDIKSVALL:
Ulf Mickelsson
INGELSTA:
Karl-Ulrik Nilsson
KARLSKRONA:
Harry Nälebrand
KATRINEHOLM:
Alf Carlsson
KRISTIANSTAD:
Göran Magnusson
OSKARSHAMN:
Lars-Erik Enarsson
SÖDERHAMN:
Lars Johansson
VISBY:
Bo Andersson
ÖREBRO:
Nils Brewitz
ÖSTERSUND:
Lars Sjöbom
MÖLNDAL:
Lars-Olov Larsson
PITEÅ:
Jarl Sundkvist
LMS, BOLLMORA:
Thord Andersson
AB RIFA, BROMMA:
Erik Heidebäck
SKV, SUNDBYBERG:
Sven Mindus
KV, ÄLVISJÖ:
Hans Nordengren
SRA, STOCKHOLM:
Hans Larsson

Adress

KONTAKTEN
Box 32073
126 11 Stockholm

Tryckeri AB Allehanda
Trelleborg

LME:s rymdteknik

— utveckling som börjar ge utdelning

LM:s och SRA:s rymdverksamhet baseras på beställningar från den europeiska rymdorganisationen ESA (European Space Agency) f d ESRO och drivs efter samma affärsmässiga principer som övrig verksamhet. Att rymdorganisationen bytt namn beror på att den på senare år utökat sin verksamhet från att enbart omfatta vetenskapliga satelliter och sondraketer till att även gälla kommersiella satelliter för meteorologi och telekommunikation.

Alldeles nyligen upplevde LM:s rymdfolk i Mölndal något av segerstämning. Det var då beskedet kom att ett "Letter of Intent" anlänt från den europeiska rymdorganisationen ESA. Detta innebär kommande beställningar för totalt 7,5 Mkr på vidareutveckling av en satellit-tekniskt ytterst intressant elektriskt styrd antenn, en s k gruppantenn. Sådana antenner kommer att användas på 80-talets telesatelliter för att vidareända kommunikationer mellan jordstationer på land och terminaler på flygplan och fartyg. Att denna order är mycket viktig för LM:s internationella anseende beror på att gruppantenn just nu är den typ som tilldrar sig det största intresset vid avancerade antennforskningsinstitutioner världen över.

Inom antenngruppen (Kda) vid MI-divisionen i Mölndal har arbetena med en antenn av detta slag pågått i drygt ett års tid. På uppdrag av ESA har man datorberäknat, konstruerat,

LM:s engagemang inom rymdkommunikation har under de senaste åren utvecklats kraftigt. Vid moderbolagets MI-division i Mölndal, där ett 40-tal arbetar på heltid med satellit-teknik, har man specialiserat sig på två områden: antenner och generatorer för mikrovågssändare. Tillsammans med dotterbolaget SRA, som bl a utvecklar tunnfilmkretsar för satelliter, närmar sig den totala orderingen för de senaste tre åren 35 miljonerstreck, inklusive beställningar för 7,5 Mkr som tecknas i dagarna och som betyder mycket för den fortsatta rymdverksamheten.

tillverkat och levererat till ESA en laboriemodell i skala 1:4 av ett gruppantennsystem som har en diameter på drygt två meter. Det nu aktuella ESA-kontraktet gäller vidareutveckling av antenn med tillhörande styrsystem för riktning av antennstrålen.

Liten, lätt och snål

Vad är det då som gör gruppantennerna så intressanta för våra alltmer ökande kommunikationer över satellit? Det beror framför allt på att den elektriskt styrda gruppantenn saknar den mekaniska tröghet som konventionella vridbara parabolantenn dras med och är lättare och mindre. Snabbt och effektivt kan gruppantennerna fås att koncentrera sig mot bestämda fläckar på jordytan, förutsatt att satelliten ligger i rätt bana och läge (utrustning för kontroll av detta ingår också i LM:s rymdprogram). Sändarstrålarna kan då riktas olika beroende på hur trafiksituationen växlar.

Gruppantennerna kan också komma att användas på fartyg som i framtiden kommer att vara anslutna till mariti-

ma satellitkommunikations-system. Gruppantennens elektroniska styrsystem upprätthåller då kontakt med satelliten oberoende av hur fartyget stampar och rullar i sjön. På de fartygsterminaler som redan efter årsskiftet ingår i det amerikanska MARI-SAT-projektet används parabolantennerna med elektromekaniska vridsystem för samma ändamål.

Inomeuropeiska telesatelliter

LM är med och utvecklar utrustning för prototypen till de inomeuropeiska telesatelliter för publik teletrafik som i framtiden kanske kommer att komplettera de jordbundna kabel- och radiolänkförbindelserna. Detta ESA-projekt kallas OTS (Orbital Test Satellite) och satelliten ska skjutas upp i mitten av 1977 för fältprov i stor skala.

De olika televerken kommer att för egen räkning skaffa sig jordstationer för transmissionsmätningar under dessa fältprov och en del länder — däribland de skandinaviska — kommer att upprätta jordstationer för s k vågutbredningsförsök.

LM:s åtaganden för dessa

satellitprov omfattar två saker: vågledarfilter för mikrovåg, och spårsändare. Vad är då detta i klartext?

Jo, vågledarfiltret sorterar ut rätt signal ur den stora mängd frekvenser som finns runt jorden. Det sorterar alltså bort alla signaler som satelliten inte har något med att göra.

Spårsändaren hjälper satelliten, som ska befinna sig 36 000 km ut i rymden, att hålla sig i rätt läge — ligger den fel skickar jordstationen med ledning av spårsändarens signaler ut impulser till satellitens styraketer som knuffar tillbaka den i rätt läge och riktning igen.

MAROTS och ISEE-B

Ett annat projekt som satsar LM:s rymdfolk i Mölndal är de beställningar på totalt ca 10 Mkr som den europeiska rymdorganisationen ESA i slutet av förra året placerade hos MI-divisionen. De omfattar dels mikrovågsutrustning för signalsträng i den kombinerade sändaren/mottagaren i den maritima satelliten MAROTS (Maritime Orbital Satellite) och dels mikrovågsantenn för mottagning

och sändning av kommando-signaler och data från en vetenskaplig satellit benämnd ISEE-B (International Sun-Earth Explorer Satellite). Båda dessa beräknas bli uppskjutna under 1977 av den amerikanska rymdorganisationen NASA. Och vad ska de göra för nytta då?

Jo, satelliten MAROTS ska förmedla kommunikation med telefoni, telex och data mellan landbaserade stationer och terminaler på fartyg.

ISEE-B ska mäta partikelstrålning i den sk solvinden i magnetosfären runt jorden.

Nordisk TV-satellit?

Ett TV-projekt som kan komma att beröra LM är de planer på ett nordiskt programutbyte som f n diskuteras i Nordiska Rådet. De innebär att vi om några år i våra TV-apparater förutom TV 1 och TV 2 kanske också får en dansk, en norsk och en finsk kanal, totalt alltså fem olika kanaler.

Olika tekniska lösningar för detta kan tänkas — antingen en kombination av radiolänk och kabel-TV eller en mer okonventionell variant med direktsändande TV-satellit. Satellit anses som en mycket attraktiv lösning — inte minst med tanke på de ekonomiska fördelarna. Den som lever får kanske se — på Fleksnes direkt via satellit fra Oslo...

Faktaunderlag: Henry Scheffe
Bearbetning: Bo Sejmer
Teckning: Claes Folkesson

LM har varit engagerad i rymdkommunikation och satellit-teknik sedan början av 60-talet. Verksamheten, som utvecklats kraftigt under de senaste fem åren, baseras på beställningar från den europeiska rymdorganisationen ESA (European Space Agency) som är upprättad av tio europeiska regeringar. Dessa bidrar varje år med en viss procentuell andel till organisationens

budget, som f n uppgår till ca 2 miljarder kronor. Sveriges medlemsbidrag för 1976 blir 63,3 miljoner kronor — av vilka 60—70 % kommer tillbaka som beställningar till svensk industri främst LM, Saab-Scania och Volvo-Flygmotor.

officiellt**Ny VD för FATME, Italien**

Civilingenjör Luciano Marubini har på egen begäran lämnat chefskapet för LME:s dotterbolag FATME i Italien (aktieinnehav 51 procent).

Bolagets styrelse har till ny VD utsett civilingenjör Sergio Mercuri, som tillträdde befattningen den 3 oktober.

Sergio Mercuri

VD utsedd hos LMI, Irland

Den 1 augusti utsågs mr Vincent Daly till VD för LME:s helägda dotterbolag LM Ericsson Ltd (LMI), Irland. Ingenjör Olav Hamstad (X/EvD) har varit tf chef för företaget efter framlidne Sven Forsgren.

Vincent Daly anställdes vid LME 1962 och började hos LMI 1965, där han tjänstgjort som chef för telefonstationsavdelningen och varit ställföreträdande VD.

Vincent Daly

Bo Landin chef för T-divisionen

Bo Landin

Den 15 oktober tillträdde överingenjör Bo Landin tjänsten som chef för LME:s Transmissionsdivision. Bolagets styrelse har samtidigt utsett honom till direktör.

Efter Landin som chef för X-avdelningen "Försäljning Norden" har utsetts civilingenjör Thorbjörn Andersson, som haft ansvaret för försäljningen på Danmark, Färöarna och Grönland. Han utnämndes samtidigt till överingenjör inom bolaget.

Thorbjörn Andersson

Björn Svedberg ny teknisk direktör (TD)

Överingenjör Björn Svedberg, som för närvarande är chef för systemkonstruktionen inom LME:s X-division, kommer att efterträda tekn dr Christian Jacobaeus som ansvarig för teknik och utveckling inom LME. Han blir

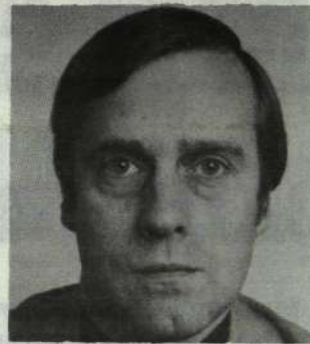

Sten Olof Johansson

således ny TD och vice verkställande direktör inom bolaget.

Björn Svedberg tillträder befattningen i juni nästa år, då Christian Jacobaeus uppnår pensionsåldern. Men redan vid årsskiftet lämnar Svedberg sin nuvarande befattning för att förbereda övertagandet.

Vissa organisationsförändringar ska även göras för att förstärka samordningen av koncernens och moderbolagets verksamheter inom området grundteknik. Stabsinstan-

Björn Svedberg

serna Dhk (Konstruktionsfrågor) och O (Standardiseringsfrågor) övergår till den tekniske direktörens ansvarsområde. Överingenjör Sten Olof Johansson, som nu är chef för T-divisionens systemavdelning, efterträder Björn Svedberg som XS.

Jan Stenberg ny LME-direktör

Jur kand Jan Stenberg, som är ansvarig för juridiska frågor inom LME:s avdelning Dr "Ekonomisk kontroll och juridiska frågor" har av bolagets styrelse utsetts till direktör.

Jan Stenberg

kontoret i Irak som chef. Han var tidigare placerad i Egypten.

Herr Göran Schlyter har flyttat från Frankrike till Belgien. Han tjänstgör vid Alkumalux S A som resident ingenjör.

Direktör Arne Melander har avslutat sin tjänstgöringsperiod i Uruguay där han upprätthållit befattningen som bolagschef. Sedan den 1 september tjänstgör han vid avd Dbk.

Herr Sven-Gunnar Johansson med tidigare tjänst i Spanien arbetar nu vid avd Dpu.

Ingenjör Jan Edhäll tjänstgör sedan den 6 september i Ecuador som fabrikschef.

Ingenjör Bengt Edhlund har börjat kontraktstjänstgöring i Egypten som försäljningsingenjör.

Ingenjör Roland Jönsson tjänstgör på kontrakt i Australien sedan den 1 september som manager of production preparation.

Fröken Monica Hultberg började den 17 september kontraktstjänstgöring vid Teledustria Ericsson SA i Mexiko som administratör.

Herr Kenneth Kuusisto har bytt stationeringsort. Sedan den 16 september tjänstgör han i Saudiarabien. Kuusisto kommer från Kuwait.

Ingenjör Hans Johansson har avslutat kontraktstjänstgöringen i Australien och tjänstgör nu vid avd X/Udg.

Herr Karl-Gustav Lindström började den 9 september kontraktstjänstgöring i Iran som administratör och ekonom.

Ingenjör Bengt Forssberg tjänstgör som ställföreträdare till TKEC vid tekniska kontoret i Egypten sedan den 30 september.

Ingenjör Sixten Åström har avslutat kontraktstjänstgöringen i Mexiko och tjänstgör sedan den 1 oktober vid avd T/Sx.

X/I-PERSONAL

Bengt Eriksson har under pågående kontrakt flyttat från England till Ecuador.

Per-Åke Lindell är på uppdrag i Irland.

Thure Kedeskog har på väg till Zambia på nytt kontrakt stannat i Marocko på tillfälligt uppdrag.

Curt Bolinder, Leif Petersson, Urban Källestig, Hans Westerlund och Ulf Johansson har under pågående kontrakt flyttat från England till Algeriet.

Kent Linde har avslutat sitt uppdrag i London.

Per-Olov Flodin, Göran Pettersson och Börje Lind har avslutat sina uppdrag i Algeriet.

Uno Persson, Ingvar Eriksson och Jörgen Hülphers har påbörjat uppdrag i Mexiko.

Lars-Olof Ejdlind flyttar under pågående kontrakt från Thailand till Algeriet.

Malte Andersson har avslutat sitt uppdrag i Malaysia.

Jan-Olof Strömstedt påbörjar uppdrag i Colombia.

Rolf Hedenström har påbörjat uppdrag i Kanada.

Tage Hallerström har flyttat från Libanon till Thailand.

Argyris Christidoulou har påbörjat kontrakt i Algeriet.

Birger Olofsson och Bo Johansson kommer inom kort att påbörja kontrakt i Algeriet.

belönade förslag

Liesel Hallstedt på KA/Vt 57 är Karlskronafabrikens högst belönade förslagsställare.

I september fick hon 4 700 kronor i tillägsbelöning för

Liesel Hallstedt på KA/Vt 57 är Karlskronafabrikens mest och högst belönade förslagsställare.

ett förslag till ändrad arbetsfölj för spole till platta för hörselkapsel. Tidigare har förslaget belönats med 4 000 kronor.

Totalt har Liesel sedan 1972 fått 18 200 kronor i förslagspengar och fick dessutom en stereogrammfon som andra pris vid LME:s riksomfattande förslagspristävling 1972.

Den högsta belöningen, som av allt att döma någonsin utbetalats inom förslagsverksamheten på Tellusfabriken i Stockholm, har nyligen gått till uppsättaren-provaren-instruktören Ragnar Gustafsson på Vt 767.

Han fick 4 000 kronor för ett förslag att korrigera styrsårets läge på mönsterkort för reedväljare. Förslaget går ut på att styrsåret fylls med araldit i vilket man senare fräser ett nytt spår.

Ragnar Gustafsson började på LM Ericsson i lärlings-skolan och kom 1954 till gamla avdelning 05 på LME/HF. Sedan följde han med över till Tellusfabriken. Han har en gång tidigare fått ett förslag belönat med 1 100 kronor.

Ragnar Gustafsson på Tellusfabriken Vt 767 har fått 4 000 kronor i förslagspengar. Rekord för fabriken!

Hos Rifa (C/VS) har Kjell Blank fått 1 000 kronor plus sked för ett förslag som gäller förenklad inställning av verktyg till anodpressningen efter trådstopp genom att införa ett hjälpverktyg.

Hos LME i Söderhamn har Lars-Göran Eriksson fått 2 000 kronor för verktyg för slipning av Behrensstansar.

Åke Persson har erhållit en tusenlapp för stämplars för artikelnummer för transformatorer.

Det var fö rekord i antal belönade förslag i Söderhamn. Sexton anställda fick dela på 6 080 kronor.

MI i Mölndal belönade åtta förslag vid senaste nämndsammanträdet.

Carl-Gustav Carlsson på Vt 733 fick 1 700 kronor för komplettering av CEJ-koordinatmätmaskin med borrchuck.

Karl-Gustav Berglund och Lars Johansson båda på Vt 735 delar på 2 500 kronor för verktyg för polering av rostfritt och aluminium.

Fastmätning på TR-rör gav Sven-Olof Olsson på Vt 736 kronor 1 200 och samma belopp erhöll Stellan Larsson på Vt 732 för verktyg för mått- och vinkelinställning.

Tusen kronor tilldelades Roy Pehrsson på Vt 727 för tennlödning av kontakter på rostfritt stål.

större order

85 miljoner från Iran...

Månadsskiftet augusti—september blev det klart med en stororder från den iranska teleadministrationen.

För 85 miljoner kronor ska LME leverera nätmateriell samt utreda och förnya landets lokala telenät i elva större städer.

Leveranserna sker från Sverige och uppdraget ska vara klart inom två år.

... och från svenska försvaret

Kontrakt har tecknats med Försvarets Materialverk om leverans av radar till flygvapnet Viggens jaktversion för ca 85 miljoner kronor.

Utrustningen är den mest kvalificerade flygradar som utvecklats i Västeuropa. LME i Mölndal har hållit på med utvecklingsarbetet sedan 1971. MI-divisionen har även levererat radar till Viggens attack- och spaningsversioner.

602957 Se färg

LME-fabrik invigd i Finland

Den 8 september invigdes i Brahestad i norra Finland en ny LME-fabrik; den 39:e produktionsenheten i Norden. Det är dotterbolaget Oy LM Ericsson Ab (LMF) som nu flyttar in i egna produktionslokaler från verksamhet i ett fd bageri, ett fd hotell och i "Arbetarnas hus". Närvarande vid invigningen var bl a Finlands president Urho Kekkonen, LME:s styrelseordförande Marcus Wallenberg och LME:s VD Björn Lundvall.

Den nya fabriken har en golvyta på drygt 7 000 m² och en totalvolym på nära 40 000 m³. Byggnadstiden var omkring åtta månader.

Antalet LMF:are i Brahestad uppgår f n till 135, vilka redan före semestern flyttade in i den nya fabriken, som har plats för ca 350 medarbetare.

LMF i Finland har utvecklats synnerligen kraftigt under de senaste sju åren. År 1968 hade bolaget ca 800 anställda, i dag har personalstyrkan mer än fördubblats

eller till omkring 1 300. Av dessa arbetar ca tusen människor inom produktionen.

På den tekniska avdelningen, som inte existerade 1968, finns nu i det närmaste 100 anställda.

LMF har sitt huvudkontor med fabrik i Kyrkslätt, Jorvas, några mil utanför Helsingfors. Anläggningen invigdes i början av 1972.

Tillverkningen i Finland inriktar sig i första hand på den finska marknaden. Det är framförallt relästatstillverkning med fullständig

hopsättningslinje; kabelsynning, förbindning och provning.

Behovet av tillverkningskapacitet för typiskt finska projekt har dock ökat. I Brahestad kommer man således att bl a tillverka utrustning för det finska försvaret och abonnentväxlar av olika storlek för privatmarknaden.

LMF:s verkställande direktör Yngve Ollus, sa bl a i sitt invigningstal följande:

— Vår arbetskraft i Brahestad kommer till drygt 80 procent att utgöras av kvinnor. Ur arbetsgivarsynpunkt sett är vi därför ett passande komplement till Rautaruukki med sina ca 4 000 arbetsplatser för framförallt män.

— På det sociala planet har staden för avsikt att följa upp vår expansion genom att bl a bygga barndaghem.

— Vi har bemötat oss om att bygga en fabrik för flicorna i Brahestad som ska vara trivsamt att arbeta i. Resultatet är enligt vårt förmenande gott.

— Slutligen en förhoppning om att arbetet här ska bedrivas i endräkt och samska och att en sann arbetsglädje ska råda i dessa salar.

Bend

President Urho Kekkonen i Brahestadsfabriken visas runt av VD Yngve Ollus i det finska dotterbolaget LMF.

Bollmoraanläggningen

Nytt telefonnummer och direktval

Den 1 oktober fick Bollmoraanläggningen det nya telefonnumret 742 40 00. Nu kan man också ringa direkt till en anknäytning utan medverkan av växeltelefonist. Sådant s k direktval har ju LME:s huvudanläggning haft sedan den 4 april 1972.

Vid anrop direkt till en anknäytning ersätts de fyra sista siffrorna i numret 742 40 00 med det interna anknäytningens nummer som finns angivet i LME:s interna telefonkatalog. Bollmora har samma riktnummer som Stockholm, dvs 08.

Beträffande kortnumren så kan man fortfarande slå 0126, men däremot inte 0164.

Om anknäytningen som man ringer upp är upptagen eller inte svarar omstyrs samtalet till växeltelefonist efter ca en halv minut.

I Bollmora, som ligger ett par mil söder om Stockholm, arbetar ca 1 300 människor. Det är anställda vid dotterbolaget LM Ericsson Telemateriel AB (LMS), dotterbolaget Rifas A-divisionfabrik, LME:s G-division, Materiallaboratoriets kemitekiska avdelning (Mk) och Mikrokretsteknik (Mgf), Bollmorafastigheternas förvaltning (Bf), "Kapslade kontakter (X/At) samt LME:s Bollmorafabrik (BT).

I Bollmoraanläggningen ett par mil söder om Stockholm ligger bl a LME:s G-division, huvudkontoret för dotterbolaget LMS och en av dotterbolaget Rifas fabriker. Ca 1 300 koncernmedarbetare har sin arbetsplats i Bollmora.

Engelska är ett internationellt gångbart språk och engelska har därför blivit LME:s interna kommunikationsspråk. Att inte svenska går att använda som "arbetspråk" blir lättförståeligt, om man vet att drygt 60 procent av koncernens anställda arbetar i utlandet.

Annat språk än svenska måste också tas till, när vi gör huvudparten av våra affärer. Mer än 80 procent av LME:s produkter säljs nämligen utanför Sverige.

— För att LME ska kunna existera som ett internationellt arbetande företag fordras alltså ett stort antal språkkunniga människor. Men det krävs inte bara färdighet i engelska. Personal som från Sverige arbetar med utländska marknader eller som besöker en kund måste vara beredd att fungera på kundens språk, säger utbildningschefen Bertil Malmport.

Bertil Malmport

LME först med språklaboratorium

Vad har då LME gjort hittills inom språkutbildningen? Jo, en hel del. LME var t ex det första svenska företag som installerade ett språklaboratorium för internutbildning och det skedde för drygt tio år sedan, 1964. I samarbete med ett flertal studieförbund har dessutom under en lång följd av år anordnats språkcirklar för LME-anställda.

En brett upplagd undersökning av språkbehovet inom LME på våren 1973 visade att väldigt många som mera regelbundet arbetade med främmande språk ville förbättra sina färdigheter för att klara jobbet på ett bättre sätt.

Språkutbildningen skärptes därför på hösten 1973. Sedan dess och fram till nu har LME haft ett språkutbildningsprogram med studier i cirkel fem timmar varje vecka — två på arbetstid och tre på fritid.

Olika studieförbund har skött undervisningen och

Tidigare var Peter Nickson, Lowell Blackman och Dan DiFusco engelska språkcirkellärare, men från och med i höst har de blivit ambulerande språkkonsulter med uppgift att hjälpa LME:s medarbetare att tillämpa sina språkfärdigheter i aktuella arbetssituationer. 603397/1

Språkfärdighet ett "måste" för LME

Ett par förändringar har i höst genomförts i LME:s språkutbildning. Den grundläggande utbildningen upp till och med gymnasienivå har helt tagits över av den kommunala vuxenskolan och språkkonsulter har heltidsengagerats för att hjälpa till med anpassningen av de inlärd språkkunskaperna till medarbetarens arbetsuppgifter.

I LME:s utbildningslokaler vid Tellusanläggningen och i Bollmora undervisar kommunala vuxenutbildningen över 700 LME-anställda och åtta språkkonsulter söker upp ca 250 medarbetare på deras arbetsplatser för att ge råd i var och ens behov av språkkunskaper i engelska, franska och spanska i arbetet.

grupperna har, utöver färdighetsnivå, även grupperats efter arbetsområden; försäljning, ekonomi, produktion etc.

Engelskan har varit det mest lästa språket. Utbildningsavdelningen har här använt sig av specialanpassat språkinlärningsmaterial i samarbete med Oxford University Press utvecklingsavdelning.

Målsättningen

Eftersom språkutbildningen nu lags om har det alltså inte blivit önskat resultat, eller hur, Bertil Malmport?

— Vad gäller den allmänna färdighetsnivån så har den höjts på ett tillfredsställande sätt. Däremot har alltför ofta den individuellt arbetsanpassade färdighetsträningen fått stå tillbaka för studiegruppens "medelbehov". Utbildningen har därför kanske inte känts hundra-procentigt motiverande och engagerande.

— Dessutom måste tilläggas, att även om LME satsat mycket har behovet varit så stort, att alla inte samtidigt kunnat gå i cirkelverksamheten. Det har betydtt, att många med ett omedelbart behov av språkförbättring för att klara jobbet tvingats vänta till en senare tidpunkt. Och så bör det inte vara.

Vad är LME:s mål för språkutbildningen?

— Att ge dem som i sitt arbete använder ett främmande språk sådana färdigheter att arbetsuppgifterna kan genomföras tillfredsställande; att öka medarbetarnas förmåga att kommunicera inom och utanför koncernen; att skapa möjligheter att följa den internationella utvecklingen inom det egna området.

— Och för att uppnå de här målen krävs förutom en grundläggande färdighetsträning i språket även en tillämpad träning, som är arbetsanpassad. I det nya programmet har vi separat dessa båda träningsmoment.

Grundutbildning i "egen" vuxenskola

Den grundläggande språkutbildningen är öppen för alla LM-are och den leder fram till en allmän språkfärdighet. Utbildningen genomförs

— som ovan sagts — av den kommunala vuxenutbildningen upp till och med gymnasienivå samt av studieförbundet över gymnasienivå. Den allmänna vuxenutbildningens utbildningsplaner följs helt och det betyder bl a att man får betyg på sina kunskaper.

LME uppläter utbildningslokaler vid TN och Bollmora och bjuder också deltagarna på öl eller motsvarande och två smörgåsar före varje undervisningspass.

Undervisningen sker i klasser och grupper på olika färdighetsnivåer och pågår på fritid med start klockan fem eller halv sex en eller två gånger i veckan under tre timmar.

Den 1 oktober deltog mer än 700 LM-are i den grundläggande språkutbildningen som leds av ca 20 lärare. Vid TN har 16 klassrum tagits i anspråk. Nämnas bör att även ett mindre antal icke LME-anställda deltar i undervisningen.

Tillämpad språkträning stöds av språkkonsulter

Målet för den tillämpade språkträningen är att deltagaren ska klara de arbetssituationer just han kan ställas inför och där färdigheter i det främmande språket är nödvändigt. Förutsättningen för tillämpningsträningen är naturligtvis att deltagaren har en tillräckligt hög allmän färdighetsnivå. Denna uppnår han med hjälp av lärare och vanlig undervisning i den grundläggande språkträningen.

Det är viktigt att deltagaren förstår att han själv är den ende som kan vara ansvarig för att hans grundläggande färdigheter överförs till praktiskt användbart språk.

Deltagaren i den tillämpade språkträningen måste därför själv ta ansvar för att tillämpningen sker i vanliga arbetssituationer och att han använder de hjälpmedel som normalt står till hans förfogande.

Tillsammans med sin chef bestämmer deltagaren först vilka färdighetskrav som ställs på honom i olika situationer. Härvid har de hjälp av "Nivåskalor i Språkfärdighet". Se figur!

Därefter lägger deltagaren i samråd med en språkkonsult upp sin tillämpningsstrategi för att nå upp till de fastställda kraven. Genom att försöka precisera vad som sägs eller skrivs i en aktuell situation kan man imitera verkligheten och träna språket i individuellt anpassade praktikfall. Språkkonsulten medverkar genom att ge tips på fraser och ord, genom att ge underlag för avslipning av fel och genom att allmänt motivera deltagaren att "ta" i sina egna praktiksituationer.

Språkkonsulten agerar gärna "bollvägg", men upp-

Exemplet nedan ur "Nivåskalor i Språkfärdighet" hänför sig till huvudgruppen "Läsförståelse" och färdighetsnivåerna för arbetsområdet "Korrespondens".

C KAN känna igen brev av standardtyp — t.ex. förfrågningar, order osv. när dessa tillhör det egna arbetsområdet. Kan vidta åtgärder i enlighet med sina arbetsuppgifter. MEN kan inte handha icke-rutin korrespondens eller rutinbrev utanför det egna arbetsområdet.

D KAN känna igen (och göra en enkel översättning av) huvudinnehållet i brev som inte tillhör den dagliga rutinen. Med lite hjälp av en ordbok om det är nödvändigt. Kan vidarebefordra dessa brev till lämplig person för åtgärder. MEN kan inte vidta åtgärder på eget initiativ.

E KAN förstå (översätta) och sköta om större delen av rutinkorrespondensen. (Förfrågningar, order osv). Kan tolka dessa när de inte är uttryckta på standardspråk om de faller inom eget ansvarsområde. Förstå huvuddragen i brev som icke är av standardtyp och vidta åtgärder om de är inom eget ansvarsområde. MEN kan inte förstå icke-rutinmässig korrespondens tillräckligt bra utan ordbok/översättning för att kunna göra något åt det om den är utanför eget arbetsområde.

F KAN förstå (och översätta) icke-rutin brev när det gäller det egna arbetsområdet med samma lätthet som liknande brev på eget språk. Kan bearbeta och vidtaga åtgärder.

I ett bolag som LME behövs det ofta information om olika personers språkfärdighet. Att precisera krav på språkfärdighet som ställs i en viss befattning.

Information om språkfärdighet måste vara praktisk. Vad som behövs är svar på frågor av typen: "Kan vederbörande utföra det aktuella arbetet med sin nuvarande språkfärdighet eller måste den förbättras?" Avsikten med nivåskalorna är att hjälpa en chef och hans medarbetare att på ett förståeligt sätt definiera arbetskrav resp. individuella färdigheter.

Skalorna är indelade i åtta nivåer, A—H. Nivå A är den lägsta och nivå H representerar en nivå där språket behärskas i det närmaste helt. De används inom tre huvudområden: Hörförståelse och talförmåga, Läsförståelse samt Skrivförmåga. Inom varje område är sedan olika arbetskrav beskrivna.

Jobbet ofta motivet bakom studierna på fritid

Studierektor Lennart Hagland vid Gullmarsplans Vuxengymnasium flankerad av lärarna Inge Bartning franska, och Rolf Johansson, företagsekonomi. De är eniga om, att flertalet LM-are inte skulle sökt upp vuxengymnasiet, om inte skolan så att säga "kommit till arbetsplatsen".

Gullmarsplans Vuxengymnasium i Johanshov administrerar i år 370 undervisningsgrupper, varav 24 är inrymda i LME-lokaler vid Tellusanläggningen. Det är framförallt språk — engelska, spanska, franska, tyska — som LM-arna förkovrar sig i på kvällstid. Ett par kurser i företags ekonomi, elektronik och ADB finns också. Studierektor Lennart Hagland säger så här:

— Klart är att hade inte skolan kommit till LME, så hade flertalet elever aldrig börjat skolarbetet. Man tar inte gärna på sig rocken efter att ha jobbat en hel arbetsdag, äkt hem och ätit middag. Det är en fin service till eleverna att ha skolan i direkt anslutning till jobbet.

Lokalerna är också moderna och ändamålsenliga för dagens studieformer. Många av vuxengymnasierna ligger i skolor som utformades att passa utbildningen "lärare i kateder".

Studierektorn säger apropå det ganska hårda tempot i utbildningen, att antalet timmar under vilka en hel kurs ska inhämtas är relativt snålt tilltagna. Skolöverstyrelsen har så bestämt. Av eleverna i vuxengymnasiet måste det därför alltid begäras mycket eget pluggande, t ex läsläsning.

— Jag beundrar er LM-are och alla andra som jobbar en hel arbetsvecka på 40 timmar och mera och har sådan vilja och ambition att, studierna kan klaras av på ett så fint sätt.

Rolf Johansson, som är lärare i företagsekonomi, och franskläraren Inge Bartning instämmer i det uttalandet.

och språkkonsulten i den arbetsanpassade håller kontakt med varandra. Felaktiga uttryck och grammatikfel kan på så sätt arbetas bort. Sven-Åke läser engelska.

"Den arbetsanpassade delen har genom att utnyttja ITV (intern TV) gett mig möjlighet att delvis förbereda en systemkurs i England. Vid uppspelning kan jag sedan tillsammans med konsulten rätta fel och misstag".

Carl-Göran Johansson (X/Ale) motiverar sina studier i engelska främst med att han ingår i en arbetsgrupp som ska ta fram ett program för besökare på laboratoriet.

"För att öka ordförrådet och läsförståelsen använder jag två timmar i veckan till att läsa och översätta artiklar i tidskrifter och tidningar. Två timmar i språkstudio övar upp min förmåga att

tala engelska. Det är vad vi (språkkonsulten och jag) lägger den största vikten vid till att börja med".

"Jag tror att den arbetsanpassade utbildningen kommer att bli mycket värdefull och ge ett snabbare och bättre resultat än en allmän utbildning. Tanken bakom en allmän samt en arbetsanpassad utbildning tror jag annars mycket på.

Bend

Läraren Alice Berglund undervisar en spansk nybörjarkurs. De ska på två terminer läsa vad som motsvarar sex i ungdomsgymnasiet. Det är hårt, men det verkar som de skulle klara av det, säger hon. Gruppen har lektioner tre timmar två gånger i veckan och antalet elever uppgår till 24. Drygt hälften av dem uppger för KONTAKTEN att de lär spanska för att språket behövs i jobbet. LME har ju stora åtaganden framförallt i Latinamerika och har dessutom ett flertal fabriker där och i Spanien. 603397/3

träder ogärna som lärare i den traditionella stilen. Är det ett för stort gap mellan grundfärdigheterna och vad som krävs ber konsulten deltagaren att "fylla på" de allmänna färdigheterna i den grundläggande utbildningen. Ibland måste detta kanske ske i ett annat tempo än vad den ordinarie undervisningen medger och då anordnas t ex privat intensivundervisning.

Vid genomförandet av praktikträningen försöker konsulten hjälpa deltagaren att använda alla de hjälpmedel som finns runt omkring honom i och utanför arbetet.

När en deltagare kan identifiera och utnyttja alla de hjälpmedel till språkträning som finns till hands, ja då är språkkonsulten umbärlig och kan ägna sig åt någon annans utveckling.

F n finns åtta språkkonsulter som "håller igång" ca 250 deltagare. De besöker den enskilde deltagaren på hans arbetsplats, de knyter ihop ett par deltagare med samma krav så att de kan hjälpa och sporra varandra, de sitter med i sammanträden och besök och ger tips på förbättringar, de granskar skrivet och intalat material från deltagaren etc.

Den tillämpade språkträningen genomförs under arbetstid. Tid disponeras bl a med hänsyn till hur många timmar deltagaren är med i den grundläggande träningen på fritid. Vid t ex tre fritidstimmar per vecka disponeras två arbetstimmar till praktikträning.

Tillämpningsdelen är öppen för dem som behöver förbättrad språkfärdighet för sitt arbete. Det antal deltagare som på en gång kan få språkkonsultmedverkan är begränsat, varför deltagarna tas ut efter den angelägenhetsgrad som är angivet av respektive chefer.

Vad tycker deltagarna

Några som deltar enbart i den grundläggande undervisningen tycker så här om studieformen:

LME bjuder eleverna på öl eller annan dryck samt två smörgåsar. Gun Sandberg (X/Yld), June Lind (X/Tu) och Gerd Larsson (X/Sfs) läser alla nybörjarkursen i engelska. Det är i första hand för jobbet skull de studerar språket tre timmar två gånger i veckan. Georg Sandberg (TV/Vt 7.10) har ett jobb med skifttid som gör det nästan omöjligt att plugga regelbundet i en skola.

Sixten Ekelund (T/Kbe) läser franska, som är ett nytt språk för honom.

"Undervisningen har blivit en positiv överraskning. Kanske ett något för snabbt tempo, men detta är samtidigt stimulerande eftersom mera märkbara framsteg då görs".

Günter Möller (X/Ova) arbetar inom försäljningsavdelningen med Algeriet och behöver därför kunna franska. Hela sektionen deltar i undervisningen.

"I stort sett fungerar det bra. Men vi är för många i gruppen. Det blir få tillfällen att tala och använda språket aktivt. Tempot är något för högt och kräver ca sex timmars hemarbete per vecka. Hoppas på mindre grupper till våren".

Allan Johansson (HF/Man) läser tyska och har upptäckt att han glömt alltför mycket av vad han en gång lärde sig i skolan.

"Det är stimulerande med lite hjärngymnastik och roligt att märka att en hel del gamla kunskaper finns kvar, även om de gömt sig långt inne".

Hans Borgnäs (X/Mjpc) är allmänt språkkintresserad och har bl a tidigare läst ryska. Spanska, som han nu studerar, räknar han med att få användning för i arbetet framledes.

"Varför jag läser vid vuxenskolan hos LME? Jo, det är bekvämt att direkt efter arbetets slut kunna gå till en studielokal i samma hus. Ett ytterligare plus är givetvis att LME bjuder på smörgåsar och öl.

Möjligheterna att själv få prata spanska har givetvis minskat jämfört med tidigare studiecirklar i små grupper. Nivåskillnaderna mellan eleverna är stora och takten — två kvällar om tre lektioner — ansträngande. Bra lärare uppväger dock mycket av ovanstående".

Nedan ger ett par anställda synpunkter på den tillämpade språkträningen, alltså med språkkonsulter inkopplade i arbetet.

Sven-Åke Forsell (BO/G/XuaC) talar om att lära- en i den allmänna delen

Det gäller din hälsa

Nya regler för arbeten med asbest

Staten reglerar arbetarskyddet

Genom en rad åtgärder försöker samhället reglera skyddet mot olycka och ohälsa i arbetslivet. Sälunda har riksdag och regering utfärdat arbetarskyddslag och arbetarskyddskungörelse. En särskild myndighet — Arbetarskyddsstyrelsen — ska se till att samhällets intentioner verkligen uppfylls. Till sin hjälp har man den allmänna yrkesinspektionen, fördelat på 19 distrikt. I arbetarskyddslagens § 74 står att "till ledning av tillämpningen av lagen äger arbetarskyddsstyrelsen meddela råd och anvisningar". Dessa omfattar så skilda saker som "Handhavande av tjuvar" (nr 54), "PCB-anläggningar" (nr 84), "Excenterpressanvisningar" (nr 35). Anvisningarna revideras när så anses nödvändigt. Anvisning nr 52, ASBEST, hör till de som fått nytt innehåll i höst.

Vad är asbest?

Asbest är ett samlingsnamn på en rad i naturen förekommande fibrösa silikatmineral med olika kemisk sammansättning och olika egenskaper. De industriellt mest använda asbestmineralen är krysolit, sk vit asbest, krokidolit, sk blå asbest, amosit, antofyllit, tremolit och aktinolit. Krokidolit tillhör de ämnen, som enligt anvisning nr 100 (Hygieniska gränsvärden, gäller fr o m 1 januari 1975) endast får användas efter anvisning från yrkesinspektionen.

Asbest har flera tekniskt värdefulla egenskaper, t ex hög mekanisk hållfasthet och smidighet, hög beständighet mot temperaturväxlingar, god värmeisolerande förmåga och god kemisk beständighet. Asbest förekommer därför på många håll i arbetslivet, även på LME.

Varför är asbest farligt?

Vid arbete med asbest och asbesthaltigt material kan ett luftburet damm bestående av bl a nål- eller trådformiga asbestpartiklar (asbestfibrer) alstras. De kan vara upp till 0,25 mm långa och 0,001—0,003 mm tjocka.

Inandning av asbestdamm kan medföra sjukliga förändringar främst i lungor och lungsäck.

Mest känd av dessa sjukliga förändringar är ASBESTLUNGA (ASBESTOS) som är en form av dammlunga (pneumokonios).

Fr o m 1 oktober 1975 gäller nya regler för arbeten med asbest och asbesthaltiga material. Enligt en ny anvisning (nr 52) från Arbetarskyddsstyrelsen ska asbest så långt möjligt inom arbetslivet ersättas med andra material som är mindre hälsofarliga. Innan asbest införs på nya områden bör användningen anmälas till Arbetarskyddsstyrelsen.

Elsa Nordström på Ingelstafabriken fuktar och lindar på asbestpapper. Mätningar visar att asbesthalten är mindre än 0,1 fibrer/ml. Jämför med det hygieniska gränsvärdet som är 2 fibrer/ml.

Det anses i allmänhet att dessa lungförändringar orsakas av dammpartiklar i form av fibrer med en största längd av 0,1 mm. Som fiber definieras i detta sammanhang en partikel med ett längd-breddförhållande av minst 3:1.

Asbestos innebär en ökning av lungornas bindvävs-halt som kan leda till en ned-sättning av lungfunktionen och en störning av blodcir-kulationen i lungkretsloppet. Asbestos kan leda till invali-ditet och kan även — i avancerade fall — ha ett dödligt förlopp. De flesta fall av asbestos uppträder efter lång tids exposition för — dvs inandning av — asbesthaltigt damm. Hos vissa indivi-der kan asbestos uppstå redan efter kort tids expo-sition, om halten asbestdamm är hög.

Om man utsätts för asbesthaltigt damm under lång tid kan det medföra ökad risk för uppkomst av LUNG-CANCER. Också kortvarig och massiv exposition kan öka denna risk. Som regel är emellertid tiden lång mellan exposition och diagnostiser-bara förändringar. Rapporter i den vetenskapliga litte-

raturen har visat att rökning, särskilt cigarettökning, ut-gör en faktor som kraftigt ökar den förutnämnda ris-ken för lungcancer.

Uppgifter tyder även på en ökad risk för uppkomst av MESOTELIOM, liksom cancer en elakartad tumör-sjukdom, i lungsäcken eller även bukhinnan efter expo-sition för asbesthaltigt damm. Främst har expo-sition för krokidolit ansetts vara förenad med sådan risk. Denna torde dock finnas även i fråga om annan asbest.

En annan form av föränd-ring som man kunnat iaktta-ga i ökad utsträckning hos asbestexponerade personer är lungsäcksförtjockningar (PLEURA PLAQUES). Dessa förtjockningar, mestadels bestående av bindväv, är of-tast lokaliserade i lungsäcks-bladen. I en del fall inlagras kalk i förtjockningarna var-för de ofta går under be-nämningen lungsäcksför-kalkningar. De ger i regel inte upphov till besvär eller funktionsnedsättningar, men enstaka allvarliga sjukdoms-fall har rapporterats. Förtjockningarna bör i varje fall beaktas som tecken på möj-

tion finns asbest specificera-de för ca 160 artikelnum-mer. Alla är inte i produktion, men specifikationerna måste ses över. Asbest före-kommer också ute i proces-serna, i maskiner, som vär-meisolering etc. Det är vik-tigt att vi tar reda på var vi har asbest och hanterar det som anvisningarna säger.

Var noga med avfallet

Vid allt arbete med asbest eller dammande asbesthaltigt material ska arbetsplat-sen hållas fri från avfall och avsatt damm. Vid renhållning ska man se till att damm inte virvlas upp och sprids. Därför ska dammet sugas bort med dammsugare eller alternativt fuktas före sopning. Helst ska man använda central dammsugningsanordning. Rörlig dammsugares förmåga att avskilja asbestdamm ska vara godkänd av arbetarskyddsstyrelsen. Torr-sopning får ej ske. Om tryckluftsblåsning måste ske ska betryggande anordningar finnas så att man ej utsätts för dammet.

Avfall och spill av dammande asbesthaltigt material ska hanteras så, att damm ej sprids. Det ska om möjligt tas till vara omgående och förvaras i slutna behållare eller grävas ner i jorden på lämpligt ställe. Plats där avfall, spill o dyl funnits ska snarast rengöras.

Vi måste alla hjälpa till

Vi har alla ansvar för att hålla hälsoriskerna under kontroll. Så sägs i arbetarskyddslagen och understryks ytterligare i asbestanvisningarna:

"Arbetsgivare ska tillse, att arbetsledare och arbetstagare får kännedom om de hälsorisker, som kan vara förbundna med arbete med asbest och asbesthaltigt material och om hur dessa undviks. Arbetsgivare ska även ge erforderliga instruktioner för arbetet.

Arbetstagare ska följa de instruktioner som lämnas av arbetsgivaren samt använda skyddsanordningar och tillhandahållen personlig skyddsutrustning".

Det hygieniska gränsvärdet för asbest är 2 fibrer/ml luft. Asbesthanteringen inom LME är sådan att vi klarar detta värde med god marginal om vi är försiktiga och alla hjälper till. Vår strävan är att efterhand försöka få bort asbesten från våra arbetsplatser. Tills dess arbetar vi enligt de nya anvisningarna från arbetarskyddsstyrelsen.

Vere Sjöholm, också på Ingelstafabriken, tar hand om bimetallsjädrarna och lackerar dessa. Därmed är risken för asbestdamm helt eliminerad.

LANDET RUNT

Smått och gott från våra lokalombud landet runt

Oskarshamn

Ombud: Lars-Erik Enarsson

250 måste byta arbetsuppgifter

Den lågkonjunktur som för ca fyra år sedan medförde produktionsnedgång innebar speciellt för Oskarshamnsfabriken stora förändringar. Dels minskade personalen med ca 120 personer och dels fick ca hälften omskolas till den kabeltillverkning som då förlades till fabriken. Efter att under det senaste ett och ett halv året nästan ha fördubblat antalet verkstadsanställda är det nu åter dags för stora produktionsändringar.

Den produktionsinriktning som sker nu stämmer ganska väl med den som fabriken ursprungligen hade, nämligen LMS-produkter.

Kabeltillverkningen BDH, som för närvarande sysselsätter omkring 100 personer, försvinner lik-

som förbindning av BDC-växlar. Vidare flyttas en rad andra produkter såsom RPM- och LTN-kabel, kretskort ROA för reläsatser samt kondensatorplatta RKA och RKG.

Av de produkter som blir kvar kommer interntelefoni och säkerhetssystem att dominera. Exempel på sådana produkter är snabbtelefon Ericom med elektronikväxlar, alarmcentraler för brand och inbrott, kodläscentral och manöverapparater. Satsningen på elektronik innebär mycket arbete med montering och lödning av kretskort.

Totalt innebär produktionsändringen att omkring 250 personer inom ett år måste byta arbetsuppgifter. Detta kommer givetvis att innebära problem och påfrestningar för många, men fabriken har ju klarat liknande problem tidigare och med den positiva anda att lösa problemen som råder finns det anledning att se optimistiskt även på den kommande förändringen.

Jämsides med produktionsomläggningen arbetar man med att ta i anspråk den omfattande tillbyggnad av verkstadslokaler som sker. För att tillgodogöra sig det stora kunnande som finns hos de skilda personalgrupperna och för att få så stor förankring som möjligt i de beslut som ska fattas, sker arbetet till stor del i projektgrupper. Hitills har således sådana grupper tillsatts för materialhantering och kretskortstillverkning. Även om den närmaste framtiden kan innebära en viss produktionsnedgång räknar man på sikt med att verksamheten ska öka och att de nya lokaler som byggs ska fyllas med personal.

troll var Anna Grevesmühl och Margareta Åsberg.

I det glada Örebro-laget ska ni speciellt lägga märke till målvakten Margaretha Holmqvist. Hon har nämligen hållit nollan i både seriespelet och cupen under hela säsongen. En mycket förtjänlig prestation.

I cupfinalen mot Wadköping knep hon två straffar. Margaretha är alltså korp-fotbollens i Örebro verkliga rekordmålvakt. Grattis Margaretha. Efter segern i cupfinalen uppvaktades flickorna med rosor av KONTAKTEN:s redaktionsombud i Örebro, Nils Brewitz.

Örebro

Ombud: Nils Brewitz

LME-flickor cupvann i korpen

LME:s fotbollsflickor blev korpens cupsegrare i Örebro nu i höst genom att i finalen vinna över Wadköping med 2-0 efter straffsparkläggning. Lyckliga straffskyttar med nerverna under kon-

I det glada segrande laget ingick: bakre ledet fr v, Metja Luxik, Monica Staaf, Ulla-Britt Sterner, Inga-Lill Kling, främre ledet fr v Anna Grevesmühl, Margaretha Holmqvist, Britt Johansson och Margareta Åsberg.

LMS

LM Ericsson Telemateriel AB

Ombud: Thord Andersson

Brandlarmsystem visades för mässbesökare

LM Ericsson Telemateriel AB (LMS) deltog i år på S:t Eriksmässan den 26 sept-5 okt. Där fanns man med på utställningen "Brandförsvar 75", en av de fem delutställningar som ingick i årets S:t Eriksmässa. De övriga var "ljud", "video", "turist" och "musikinstrument".

I LMS-montern presenterades dels det nya brandlarmprogrammet "Brandlarm 80", dels systemet för "larmkommunikation".

Mitt i entrén till monter fanns en jättehand med uppmaningen "Titta upp i taket!". Ingen besökare kunde undgå att se denna uppmaning med en beskrivning av S:t Eriksmässans eget brandlarm, som levererats av LMS. 579 branddetektorer av olika slag skyddar besökare och utställare mot brand. Larmet är kopplat direkt till Brännkyrka brandstation.

Störst på Brandförsvar 75 var Stockholms brandkår som här firade sitt 100-årsjubileum med bl a uppvisningar av olika slag och en utställning av historisk brandsläckningsmateriel.

Med Domusvaruhuset i Bollmora som konkret exempel visade LMS hur det nya helelektroniska brandlarmsystemet är uppbyggt och fungerar i praktiken. Det nya systemet för larmkommunikation visades med Norrtälje kommun som exempel. Vidare redovisades resultaten av brandlarmproven i Trollbäcken som gjordes i våras efter katastrofbranden vid S:t Eriks sjukhus i Stockholm. På monterns utvändiga skärmar fanns en historisk återblick.

Under rubriken "Längst i branchen" kunde man bl a läsa att huvudstadens brandkår var LM Ericssons första kund enligt Lars Magnus Ericssons egenhändigt förda memorial från den 6 april 1876. Då betalade Stock-

holms brandkår 2 kronor för reparation av en visarapparat. LM Ericssons erfarenhet av brandlarmteknik är alltså årsgammal med Stockholms brandkår och nästan lika lång som teleteknikens hela historia.

Ett uppskattat inslag i monter var en gammal brandlarmcentral i trä från 1929. Sådana finns fortfarande i bruk här och var i landet.

Med sitt deltagande på Brandförsvar 75 hoppas man att åtskilliga av årets 92.053 besökare på S:t Eriksmässan fått veta hur ett effektivt brandlarmsystem ser ut.

Fotnot. Brandlarm 80 har tidigare utförligt presenterats i KONTAKTEN nr 1/75.

I LMS-montern visades dels det nya brandlarmprogrammet "Brandlarm 80", dels systemet för larmkommunikation. På bilden syns en del av monterns inredning.

Karlskrona

Ombud: Harry Nälebrand

Största förzinkningsautomaten inom LME

Just nu pågår igångsättningen av en ny förzinkningsautomat i Karlskrona. Anläggningen som tagit ca ett och ett halvt år att bygga och trimma in, är den största i sitt slag inom LM-koncernen. Maskinen som är 43 meter lång och 4,7 meter bred rymmer 90 m³ processbad, varav 40 m³ utgör bad för zink och 7 m³ för ED-lack.

Automaten är en programstyrd hängzinkmaskin med tre transportörer. Hastigheten för dessa är 30 meter/minut och var fjärde minut kommer tio påhängsgalgar i storleken 680 x 1 050 mm fram för avplockning. Det motsvarar en färdigbehandlad zinkyta av 200 m² i timmen. Maskinen

är i första hand avsedd för elektrodopplackering och är komplett utrustad för sådan behandling.

Med hjälp av ultrafilter erhålles ett slutet avloppssystem vilket innebär att ingen lack kommer ut i avloppet, som är anslutet till reningsverket. För kylningen användes endast havsvatten. Via en särskild kylanläggning pumpas 140 m³ havsvatten upp i timmen till en central värmeväxlare varifrån likriktare, zinkbad m m sedan kyls. Ingen trisköljning ingår. Istället avskiljes oljan i ett avfettningsbad som kontinuerligt renas genom sepa-

rering i en Alfa Laval-separator. Doseringen av vissa kemikalier sker automatiskt.

Conveyern är utrustad med en växelordning så att galgarna kan växlas in på olika spår, vilket gör det möjligt för var och en av avplockarna att arbeta i sin speciella takt. Systemet styrs elektroniskt bl a med hjälp av 120 kretskort.

Man har försökt bygga förzinkningsautomaten så miljövänlig som möjligt. Personalen kommer exempelvis inte i beröring med baden och luften byts ut ca en gång i minuten.

Ulla-Britt Gustavsson (till vänster) och Irene Engman plockar av färdigbehandlade detaljer.

LM-loppet i farozonen

Alltför många anmälda stannade hemma!

I förra årets LM-lopp fick Arne Persson nöja sig med en tredjeplats i seniorklassen. Men nu tog han ordentlig revansch och ledde loppet från start till mål och klockades för tiden 32.27 min.

Den ende som över huvud taget hade skuggan av en chans att hänga med Persson var Lars-Gunnar Mårtén från SRA/Stockholm. Mera känd som mycket duktig skidåkare. Mårtén låg på en klar andra plats, då han sprang fel på grund av otydlig snitsling av banan. Då han upptäckte misstaget, bröt han tävlingen.

TVåa i loppet blev i stället Unto Kemppainen från Centrallaget i Huddinge med 33.39 min och bronset togs av Ingemar Nilsson från signalavdelningen MI/B i Stockholm på 34.04 min.

Tävlingens stora utrops- tecken blev Jan Hjelm, HF, som vann klassen för yngre oldboys före sådana storfräsare som Yngve Pettersson, HF, och fjolårssegraren Anders Larsson, SRA/Stockholm. Hjelm kom totalt på fjärde plats med den fina tiden 34.17 min.

— Det var en överraskning att det skulle gå så bra, säger Hjelm, som inte är medlem i någon idrottsförening vid sidan om LME IK. Han har de senaste fem—sex åren tränat på egen hand, bara för han tycker om att hålla sig i form. På LME har han varit sedan 1968.

Lättsprungens bana

Loppet skulle egentligen gått i terrängen kring Malm-sjö skola söder om Stockholm, men i sista stund fick man göra en ändring på grund av att banan var för blöt av regn. Många deltagare har för övrigt under tidigare år uttryckt ett visst missnöje med banan vid Malm-sjö skola.

Banan vid Brantbrinks IP visade sig ganska lättsprung- en utan några mera påfres- tande motlut. Och vädrets makter var också gynnsamt inställda till tävlingen.

En herre som försvarade sin fjolårsplacering var Folke Lundberg från Rifa/Stockholm. Han vann klassen för äldre oldboys på 34.51 min. Vinnare för andra året i rad blev också Erik Olsson, Televerket, i veteranklassen. Tiden 36.35 min.

I den nya klassen för äldre veteraner segrade Rolf Or-

Alltid pålitlige långdistansaren Arne Persson från ELLEMTEL fick en fullträff i årets LM-lopp i motionslöpning 9 500 m i trakterna kring Brantbrinks Idrottsplats i Tullinge söder om Stockholm. Tävlingen gick lördagen den 20 september med 155 startande av 221 anmälda. De flesta av dem som inte kom till start brydde sig tyvärr aldrig om att lämna återbud i sedvanlig ordning till arrangörsklubben, LME IK i Stockholm/HF.

Redan bara några sekunder efter starten i LM-loppet har nummer 31 Arne Persson, ELLEMTEL, (t h) tagit täten. Den behöll han sedan hela loppet igenom. Nummer 24 är Lars-Gunnar Mårtén, SRA/Stockholm, som senare bröt tävlingen efter att ha sprungit fel.

dell, Rifa/Stockholm, på 39.55 min.

Motionsklassen hade lockat 76 startande däribland Siv Jansson från HF, som slutade på tredje plats med tiden 37.53 min. Vinsten gick till Bo Sandström, HF, på 36.53 min. Tävlingens andra kvinna var Susanne Holmberg från HF på 67:e plats med tiden 52.11 min.

Priserna som lottades ut i motionsklassen gick till 11) Frank Hagelin, MI/B, 39.55, 16) Jan-Erik Hagman, Bollmora, 41.02, 19) Lars Lindros, ELLEMTEL, 41.37, 21) Kent Wahlstedt, SRA/Kumla, 41.56, 23) Bengt Söderqvist, HF, 42.11, 40) Anders Hansson, HF, 44.21, 50)

Lauritz Tuttunen, HF, 45.47, 59) Kjell Sundberg, HF, 46.47, 61) Arne Andersson, SRA/Stockholm, 48.07, 72) Melker Ström, HF, 57.06.

Som vanligt i LM-loppet var det inte många deltagare från landsortsensheterna som ställde upp. De utsocknes var denna gång Olavi Karlsson från Oskarshamn, Thore Hubertsson från Thorsmans i Nyköping och Kent Wahlstedt, SRA/Kumla.

En välkommen gäst på startlinjen var också Einar "Skepparn" Karlsson, numera färjeskeppare i Stockholms skärgård. Tidigare idrottsledare på HF och i Bollmora.

Vad beträffar "otursgub-

ben" Lars-Gunnar Mårtén så kan rapporteras att han är inbjuden på ett skidlager i Kanada litet senare i höst. När det gäller skidor brukar han ju aldrig ta fel spår...

Inga fler LM-lopp?

Det tråkiga med det annars så trevliga loppet var, att så många anmälda inte kom till start. Symptomet känns igen från årets koncernmästerskap i tennis — att anmäla sig till en tävling och sedan utebli utan att lämna återbud. Av 221 anmälda försvann på så sätt 66 deltagare. Förra året hade loppet 162 deltagare.

— Det är tveksamt om vi arrangerar något mer LM-

lopp i framtiden, när det blir så här, omtalar idrottskonsulenten Henry Forsberg på HF. — Det var alltför många som uteblev utan varsel. Men om vi fortsätter med det här arrangemanget måste vi nog tänka oss ta in startavgifter i samband med anmälningarna. Någon ordning måste det helt enkelt bli!

Resultat

SENIORER:

1) Arne Persson, ELLEMTEL, 32.27, 2) Unto Kemppainen, Huddinge, 33.39, 3) Ingemar Nilsson, MI/B, 34.04, 4) Peter Lundin, Televerket, 34.40, 5) Gullis Levander, Televerket, 35.13, 6) Åke Hjortsten, HF, 35.35, 7) Kjell Nordström, Bollmora, 36.02, 8) Sven-Åke Andersson, HF, 36.25, 9) Göran Karlsson, SRA/Stockholm, 36.54, 10) Kenneth Roxström, MI/B, 36.55.
50 anmälda, 29 startande.

YNGRE OLDBOYS:

1) Jan Hjelm, HF, 34.17, 2) Yngve Pettersson, HF, 34.32, 3) Anders Larsson, SRA/Stockholm, 34.37, 4) Timo Lyytinen, Bollmora, 35.23, 5) Ansgar Ågren, Televerket, 35.24, 6) Olavi Karlsson, Oskarshamn, 35.32, 7) Tor Träskelin, Bollmora, 35.42, 8) Ingvar Adnell, LMS/RÖ, 36.02, 9) Bengt Karlsson, Televerket, 36.18, 10) Karl Liljestränd, Älvsjö, 37.18.
34 anmälda, 22 startande.

ÄLDRE OLDBOYS:

1) Folke Lundberg, Rifa/Stockholm, 34.51, 2) Birger Ezzell, Televerket, 36.28, 3) Ingvar Blom, HF, 36.52, 4) Erik Norberg, Televerket, 39.53, 5) Thore Hubertsson, Thorsmans, 40.26, 6) Hans Nopp, Televerket, 41.16, 7) Åke Lundmark, Televerket, 42.14, 8) Stig Hjert, HF, 43.12, 9) Lars Pantzar, HF, 44.06, 10) Ove Hagström, Televerket, 44.07.
13 anmälda, 10 startande.

VETERANER:

1) Erik Olsson, Televerket, 36.35, 2) Arnold Johansson, HF, 37.00, 3) Gunnar Sparremo, SRA/Stockholm, 37.11, 4) Gunnar Enerling, Televerket, 39.14, 5) Wilhelm Skogsholm, HF, 39.44, 6) Einar Karlsson, HF, 40.48, 7) Karl-Evert Leijdröm, HF, 41.29, 8) Nils Larsson, HF, 41.30, 9) Henry Ljungberg, HF, 43.11, 10) Tage Bergstrand, HF, 44.11.
17 anmälda, 15 startande.

ÄLDRE VETERANER:

1) Rolf Ordell, Rifa/Stockholm, 39.55, 2) Ivar Hånberg, Televerket, 40.19, 3) K-O Arvidsson, Bollmora, 42.51.
Fyra anmälda, tre startande.

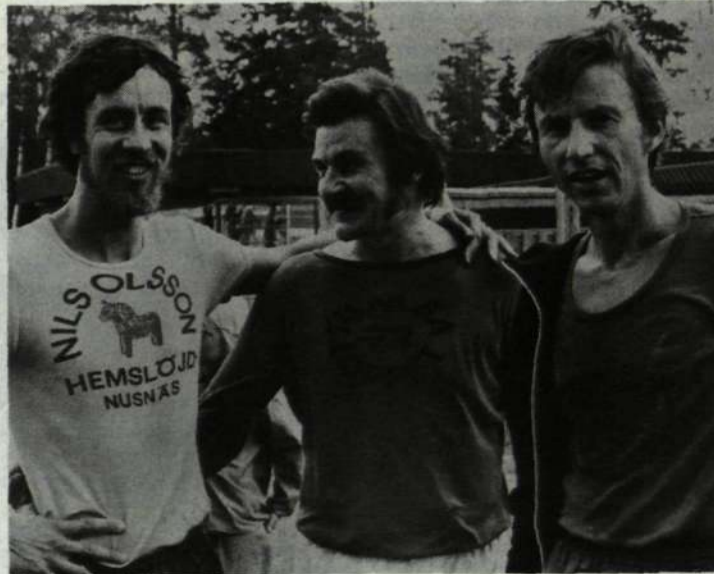
MOTIONSKLASSEN:

1) Bo Sandström, HF, 36.53, 2) Björn Ahlgren, HF, 37.49, 3) Siv Jansson, HF, 37.53, 4) Lars Garneij, SRA/Stockholm, 37.59, 5) Olof Sjöo, HF, 39.05, 6) Chip Lundström, HF, 39.09, 7) Gunnar Ederstäl, SRA/Stockholm, 39.13, 8) Aatto Poola, Huddinge, 39.22, 9) Kent Persson, HF, 39.47, 10) Leif Johansson, SRA/Stockholm, 39.54.
103 anmälda, 76 startande.

Text: Göran Hannerz
Foto: Karl-Evert Eklund

Först över mållinjen i den obefintliga knatte-klassen var den här lilla ungen med napp och allt. Lika bra att känna på banan, medan pappa tävlar!

De tre främsta i årets LM-lopp: fr v Arne Persson, ELLEMTEL (etta), Unto Kemppainen, CL (två) och Ingemar Nilsson, MI/B (tre).

i pension

Här omnämns anställda med minst 25 års anställning inom koncernen.

1/7 Ingenjör Börje Callmin, Svenska Radio AB.

Började 1935 som konstruktör på konstruktionsavdelningen för kassaregister. Överflyttades 1937 till nybyggnadsavdelningen för projektering av nybygget i Midsommarkransen.

År 1948 började Callmin som arbetsstudiechef vid LME:s Karlskrönafabrik. Samma jobb blev det hos SRA 1956 fram till 1965, då han ansvarade för intendentur och fastighetsförvaltning för SRA i Bromma.

Börje Callmin, SRA

1/9 Ingenjör Hans Rosendahl, Svenska Radio AB.

Kom till LME och avd 13 år 1937 som svarvare. Blev instruktör 1939 och arbetsledare 1944.

Rosendahl överflyttades till dåvarande dotterbolaget Ermi 1949 och dess arbetsstudieavd. Från 1969 fram till pensioneringen ansvarade han för arbets- och meritvärdering samt lönestatistik för kollektivanställd personal.

Hans Rosendahl, SRA

1/9 Ingenjör Carl-Gustaf Månsson, TN/T/FK. Anställd 1937. Guld: 1971.

Han inledde sin LM-bana under en tid då utvecklingen av allt större bärfrekvenssystem började ta fart. Han blev direkt engagerad i T-divisionens konstruktionsarbete före och under det andra världskriget. Har sysslat bl a med installationsarbete i Finland, Norge och Portugal. Var med och utvecklade T-divisionens bärfrekvenssystem, speciellt koaxialsystemet för entubdrift. Radiolänköverföring är en annan gren som alltid tillhört hans huvudintressen. Under senare år verkade han som konsult inom T-divisionen.

Carl-Gustaf Månsson, T/FK

1/9 Fru Svea Andersson, TN/Evm. Anställd 1937. Guld: 1971.

Under sin anställningstid arbetade hon inom såväl moderbolagets som dotterbolaget Ermis verkstads- och ekonomiavdelningar. Hon knöts 1966 till moderbolagets ekonomiavdelning där hon skötte löneuträkning för montörerna.

Åke Mildh, BO/Mkg

1/10 Herr Åke Mildh, BO/Mkg. Anställd 1937. Guld: 1971.

Började som galvanisör i verkstaden vid Tulegatan i Stockholm. Han blev sedan uppsättare och senare förman på den galvanotekniska avdelningen i Midsommarkransen. Efter ett mellanspel i Egypten då man satte igång en ytbehandlingsavdelning i en ny fabrik (licenstillverkning) flyttade han till Materiallaboratoriets galvanotekniska sektion för arbete med ytbehandling av konstruktionsmodeller och mindre serier av detaljer för försöksverksamhet.

tack...

... för födelsedags-hyllning

Stenfelt Gösta, Iv
Fransson Birger, G/Aup
Bäckvall Birgit, TN/Igk
Karlsson Rune, KA/Vpdb
Nilsson Sigvard, KA/Vt 61
Persson Sonja, KA/Kt 82
Österström Erik, KA/Bab
Kreutz Josef, VY/VvC
Goblirsch Georg, VY/Vt 492
Ryberg Rune, G/XopC
Unander Ellen, G/Xop
Berglund Ingegerd, X/Bns
Jonsson Karl-Gustav, CL/Lhe
Karlsson Karl-Erik, X/Ple
Bergström Per, X/Sg
Tunberg Bengt, X/Bp

... för annan vänlighet

Svalberg Ragnhild*, X/Br
Rydemar Ingrid*, G/Gpo
Johansson Helge*, TN/Tse
Mildh Åke*, BO/Mkg
Stern Margit*, TN/T/Krt
* I pension.

... vänligt deltagande

vid min makes, vår pappas och sons Göran Gustavsson, X/I, bortgång
Ludmilla och barnen Iréne och Gustav Gustavsson

vid min makes och vår faders Sten Engström, TC, bortgång
Titti Engström och barnen

lite av varje

Rimsmideri

Ingegärd, pensionerad i år från Tellusfabriken "Plan 5" har skickat in en längre dikt om sitt jobb. Hon "har jagat sekunder i dagar och år, så jag känner mig ganska så sliten" och tycker bl a, att "på LM bör man helst bara vara en fing- erfärdighetsakrobat".

Sista versen lyder så här: Kontakten med förmän och kamrater har alltid varit god och jag gick till jobbet med verkligt glatt mod. Vi hade många roliga stunder. Men LM är mäktigt och stort så jag förstår, att det måste ske under, innan dom stora betraktar oss som något annat än numrerade arbetsmyror som jagar sekunder.

Män diskuterar — kvinnor skvallrar

Det är som bekant kvinnor i år och KONTAKTEN borde naturligtvis ha haft ett temanummer om LME och kvinnorna. Av samtlig personal inom Ericssonkoncernen i Sverige utgörs ju omkring 40 procent av kvinnor. Ser man enbart till fabriksidan så stiger procentsatsen kvinnor till över 60. Få kvinnor är chefer, och

inte heller finns många kvinnor i våra företagsnämnder eller personalorganisationer. Det finns drygt 3 000 manliga ingenjörer inom LME:s stockholmsområde, men enbart ett 60-tal kvinnliga. Varför så få kvinnor, undrar man!

Om kvinnan i olika sammanhang hos LME ska vi göra ett KONTAKTEN-nummer, oavsett om nästa år är ett kvinnoår eller inte.

Nedanstående sammanställning får utgöra en liten uppmjukning inför kommande avslöjanden om kvinnans situation på LME:

"Män diskuterar — kvinnor skvallrar. Män visar intresse — kvinnor är nyfikna. Män inriktar sig på karriär — kvinnor försummar familjen. Män visar idériedom — kvinnor är beskäftiga. Män gör insatser utanför sitt eget arbetsområde — kvinnor lägger sig i vad som inte angår dem. Män har en fast hand med personalen — kvinnor är översittare. Män vidareutbildar sig — kvinnor springer på kurser. Män förstår att leva — kvinnor ligger med vem som helst. Män gör en felbedömning — kvinnor trampar i klaveret. Män har hög ambitionsnivå — kvinnor sliter ut sig i onödan."

Fondhjälp vid sjukdom

Kamrer Sven-Erik Rönnblad, chef för LME:s intressekontor, vill att vi nu ska påminna om Hemming Johanssons Kamrathjälpfond.

Han är sekreterare i fonden, som ger ekonomisk hjälp till fast anställda tjänstemän, vilka genom egen eller närmast anhörigs sjukdom blivit nödställda.

Den som alltså behöver tillfällig ekonomisk hjälp p g a sjukdom ställer sin ansökan om bidrag till: Styrelsen för Hemming Johanssons Kamrathjälpfond, Telefonaktiebolaget LM Ericsson, 126 25 Stockholm.

Hemming Johansson var LME:s verkställande direktör mellan 1909 och 1925. När han fyllde 65 år, det var 1934, skänkte han ett belopp som grundplåt till den här hjälpfonden för bolagets tjänstemän. Under förra året delades ca 14 000 kronor ut ur den.

Miljövårdsmiss

Miljövård går som en röd tråd genom KONTAKTEN nr 8, skriver K-G Juhlin (KB/Ona). Men oj, vilket klavertramp på sidan 2, där surströmming blandas in i miljövården, tycker han.

"Som norrlänning och älskare av denna ädla delikatess vill jag protestera mot en så speciell sydsvensk åsikt. Nu gällde ämnet arbetsmiljö, och vad jag vet så har inte — tyvärr — surströmming serverats i någon LM-matsal!"

Som avslutning vill jag komma med ett förslag som verkligen rör LME och miljön: förbjud all tobaksrökning i våra matsalar."

Alkoholfri trafik — en självklarhet

Kampanjen Trafiknykterhet 75 har redan dragit igång. Både med annonser i tidningar och affischer med temat "I kväll är flera tusen onyktra förare i farten. Hoppas du inte möter någon". På många enheter inom koncernen i landet finns många av de tankeväckande affischerna uppsatta, bl a på LME/HF.

Det finns de som säger: Inte kör jag så mycket sämre efter ett par öl, va! Jag kör bättre med ett par rackare under västen!

Nu finns det faktiskt ett svenskt bevis på att förarens möjligheter att klara en kritisk situation försämras med upp till 66 procent vid så låg alkoholhalt som 0,3—0,4 promille, dvs efter ett par vanliga mellanöl.

Provet gjordes i januari i år. 26 förare fick träna en undanmanöver i dagsljus. Sedan testades de under mörkerförhållanden. Både med alkohol i blodet och utan.

Efter det egentliga provet (se figuren) fick testförarna köra tillbaka till utgångspunkten. Plötsligt stod dockan "Oscar" mitt på vägen. Fem av de tio alkoholpåverkade förarna körde rätt över honom. Men bara en av de tio nyktra!

En av dem som var med i

Förarna körde testbanan i 50 km/tim i det mittersta fältet. När de röda lamporna på framflyglarna tändes gällde att så snabbt som möjligt ta sig igenom första porten. Förarna fick ett grundarvode i pengar som reducerades vid varje felkörning.

provet och hade den låga alkoholhalten 0,38 promille, säger chockad så här:

— Väjningarna gick sämre än jag någonsin hade kunnat tro. Jag körde ner plastkoner på löpande band. I en trafik-

situation hade jag inte haft en chans.

Slutsatsen är rätt klar: Alkoholen påverkar vårt omdöme även i små kvantiteter så att vi överskattar vår förmåga!

Tamppio Kaisu, Vt 39

Efter korta föredrag av VD Lundvall och PD Mohlin inleddes rundvandringen i fabriken som gick genom verkstadsavd 39, 32, 17, 36, 21, 27.

På 40 minuter hann presidenten med att prata med ett 30-tal landsmän omsvärmad av reportrar och fotografer från både Finland och Sverige. Pressen hade svårt att

Leo Pesonen, Vt 21 602507/11

hänga med i den spänstige presidentens raska promenad och skrämde smått slag på arbetsbefäl och andra anställda genom att då och då ta genvägar uppe på monteringsbanden eller krypa under dem. Värre än finska vinterkriget, filosoferade en svettig reporter från broderlandet i öster.

Allt blev en smula rörigt och LM-arna på verkstaden fick uppleva det märkliga i att kungen som guidades av VD Lundvall "försvann" i vimlet av gäster och pressfolk. Vårdarna lät presidenten helt ägna sig åt sina landsmän, vilket ju var avsikten med besöket.

— Visst var många av oss lite nervösa, säger en finländska, men det gick snart över. Han var så naturlig och inte alls märkvärdig.

Det omdömet fick för övrigt också vår kung, som verkade extra intresserad — och imponerad — av de stora pressarna på Vt 17. Där stod han och VD och försökte samtala med flera av de anställda i kamp med bullret. Det gick så småningom, när öronskydden togs av och det blev möjligt att högtala in i varandras öron.

Chefen för lödskolan Raili Leino och Karina Urjensaari.

Samtal med "UKK"

Under sitt nyligen avslutade statsbesök i Sverige önskade Finlands president Urho Kekkonen träffa och prata med sina landsmän på deras arbetsplatser. Den 22 oktober kom han till LME vid Telefonplan åtföljd av kung Carl Gustaf. Utrikesminister Mattila, kanslern Hartiala, utrikesrådet Iloniemi återfanns bland gästerna. Från LME deltog bl a bolagets styrelseordförande tekn dr Marcus Wallenberg, VD Björn Lundvall och produktionsdirektör Arne Mohlin. 602506/12

En grupp finländare väntade på Kekkonen i "myshörnan" på 37-an.

Urho Kalevi Kekkonen — UKK kallad — är verkligen populär. En finska hade tårar i ögonen, när han höll på att glömma bort att prata med henne och en annan flicka hade satt sig i lödskolan för att få möta UKK. Och längs korridorerna och i andra utrymmen utmed presidentvägen flockade sig finländare av båda könen. Det är ju inte var dag så mycket fint folk går omkring på LME:s verkstadsgolv; en president, en kung, en utrikesminister, den kände finansmannen och tillika LME:s styrelseordförande Marcus Wallenberg och bolagets VD Björn Lundvall.

Presidentens samtal med sina landsmän rörde mest allmänna ting. Flertalet frågade han om de var svenska eller finska medborgare, om de hade egna bostäder, om de trivdes med jobben, och om de hälsade på i Finland.

Pentti Sevilä, finsk förtroendemän och klubbstyrelseledamot:

— Mig frågade han bl a om språket var ett problem. Och det är det. Vi satsar därför mycket på språkurser. Presidenten tyckte att vissa delar av jobben på LME var rätt så rena och lätta. Bullret måste dock vara besvärande, förmodade han, och frågade ett par finländare, om de kunde sova på nätterna. Det kunde dom.

Marja Rantakallio, Vt 39 602506/4

överraskad, att han pratade så mycket. Jag trodde han bara skulle hälsa, säger Hilppa.

— Första frågan till oss i gruppen som stod i "myshörnan" på 37-an var, "när kommer ni tillbaka till Finland", berättar Tuala Löf på Vt 33, som fortsätter:

— Jag har alltid beundrat honom. Han ser inte alls ut som någon 75-åring. En vänlig, men ändå fast man.

— Det var inte särskilt spännande, tycker Raili Saharla, Vt 363, att träffa presidenten. Jag vet att med Kekkonen kan man tala om vad som helst. Jag har inte träffat honom förut, men läst mycket om honom.

Maarit Ahovara och Hilppa Hintikka på VT 36. 602507/9

Han är inte så märkvärdig. Han är dessutom riktigt rolig.

En av oss i gruppen fick frågan hur länge hon varit i Sverige. Efter svaret 24 år, undrade han, om hon fått tag i någon karl här. Nej, det hade hon inte. Kekkonen: — Jag tror du hittar en bra karl i Finland.

Tamppio Kaisu på 39-an har sett presidenten i sin hemstad Kuhmo för några år sedan.

— Han frågade mig om, när jag kom till Sverige, varifrån i Finland jag är, hur mycket jag tjänar och om det är svårt att få lägenhet.

Marja Rantakallio på samma avdelning fick ungefär samma frågor.

— När jag talade om, att jag ska börja på en teknisk skola, hoppades han att jag inom några år skulle vara ingenjör. Jag sa till honom att jag ska återvända till Finland. Välkommen tillbaka, blev svaret.

På LME:s huvudanläggning och dess verkstadssida arbetar ca 400 finländare. Flertalet är finska medborgare. Bland de 20-tal finländare som KONTAKTEN pratade med var det bara några stycken som hade svenskt medborgarskap.

Bend

Pentti Sevilä, som sitter i V-klubbens styrelse på HF, pratar med president Kekkonen. Bredvid honom ses produktionsdirektör Arne Mohlin. Lite längre bak står kung Carl Gustaf, som lyssnar på vad LME:s informationschef Nils Tengberg har att säga.